Пише: Марко Радовановић
среда, 13 мај 2015 23:59

Појава стрипа у Југославији

Како је протекла година прошла у знаку обележавања разних значајних јубилеја и јубилејчића из читавог спектра различитих догађаја и околности, десила се помало неуобичајена ствар, а то је да се готово потпуно неприметно навршила 80-та годишњица од рађања самосвојног домаћег – српског стрипа.

Наиме, иако су са самом формом „Девете уметности“ Срби преко илустрованих и хумористичких часописа били упознати и знатно раније, стрип је код нас као посебан израз препознат тек 20. октобра 1934. године, када је у најави пред сутрашње објављивање „Тајног агента Х-9“ Алекса Рејмонда и Дешајела Хемета уредник „Политике“ Душан Дуда Тимотијевић, између осталог, написао: „Сутра се почиње са објављивањем романа потпуно непознате врсте код нас, који се чита и у сликама, или како кажу Американци, у стриповима“.

Убрзо након објављивања „Тајног агента Х-9“ у овом новом медију су почели да се опробавају и домаћи аутори, и за релативно кратко време су у томе су постали толико вешти да је у року од свега неколико година у Београду формиран читав низ врхунских цртача и сценариста (тзв. „Београдски круг“), у чијим су делима, иначе врхунског квалитета за то време, уживали читаоци целе Европе. Додуше, то се дешавало без знања самих аутора, али прича о томе како је до тога дошло би изискивала простор за макар још један текст, који би се само тиме бавио.

Пише: Марко Радовановић
среда, 13 мај 2015 23:59

Мики Маус уђуткан

По свему судећи, стрип је у тадашњој јавности наишао на изузетно плодно тло, а интресовање за овим новим начином приповедања је рапидно скакало све до почетка рата, када је нажалост развој овог израза популарне културе нагло прекинут.

О томе колико су стрипови у другој половини тридесетих код нас постали популарни можда најбоље сведочи једна необична епизода из нашег културно-политичког живота тог периода, када је 1937. године Дизнијев стрип „Мики Маус и његов двојник“ (*Mickey Mouse as the Monarch of Medioka*
) цензурисан - након чега је и престао да излази, што је довело и до одређених политичких последица које нису биле занемарљиве.

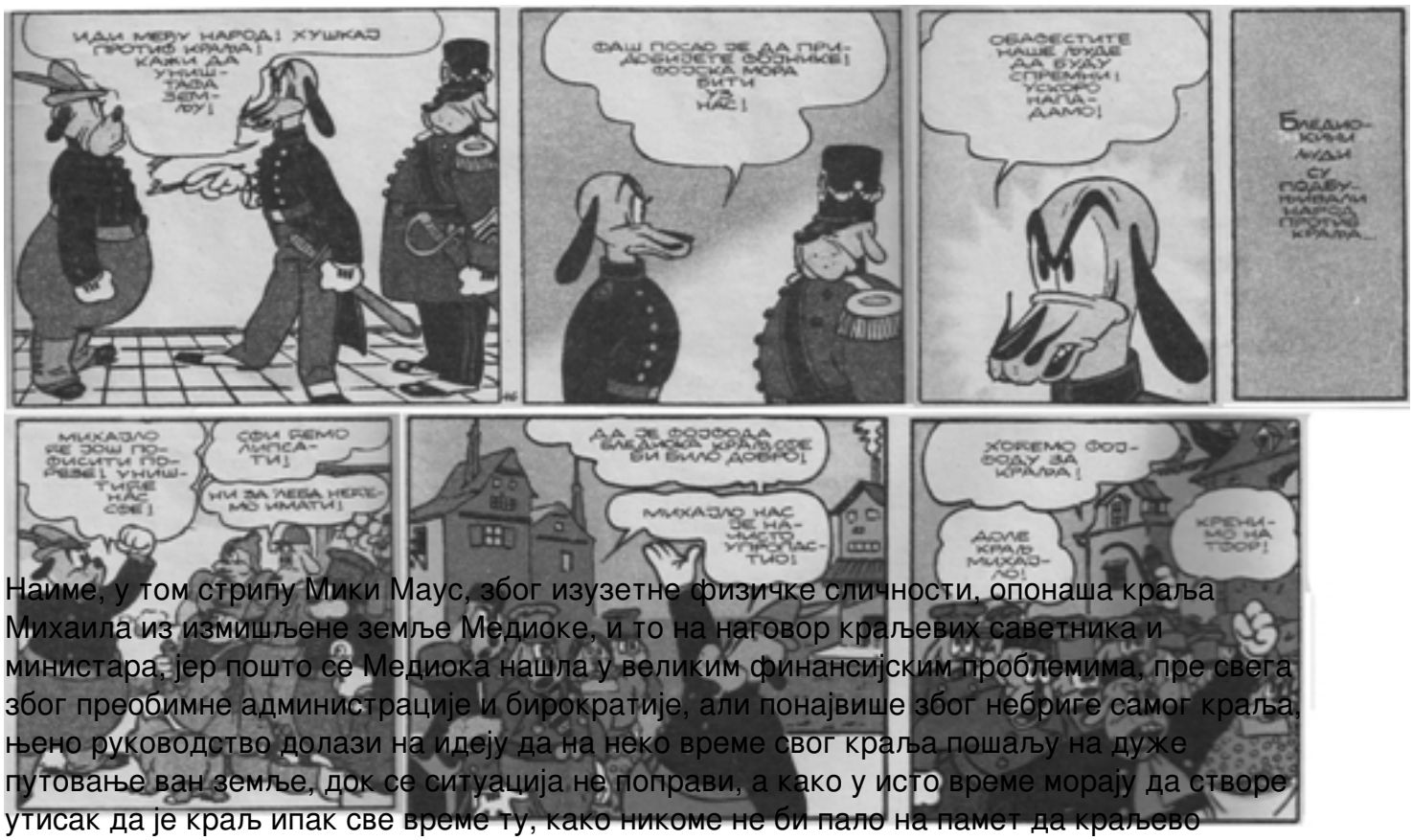

Наиме, у том стрипу Мики Маус, због изузетне физичке сличности, опонаша краља Михаила из измишљене земље Медиоке, и то на наговор краљевих саветника и министара, јер пошто се Медиока нашла у великим финансијским проблемима, пре свега због преобимне администрације и бирократије, али понајвише због небриге самог краља, њено руководство долази на идеју да на неко време свог краља пошаљу на дуже путовање ван земље, док се ситуација не поправи, а како у исто време морају да створе утисак да је краљ ипак све време ту, како никоме не би пало на памет да краљево одсуство злоупотреби у ионако нестабилном стању, за тај посао ангажују Микија.

Сам Мики, након што је преузео улогу краља, убрзо схвата да ће морати да преузме ствари у своје руке јер министри нису довољно способни да се носе са проблемима, па тако започиње бројне економске реформе које наилазе на позитиван пријем становништва, што резултује тиме да у једном тренутку краљев стриц, који је све време уверен да је Мики заиста Михаило и коме нови развој догађаја ни најмање не одговара, решава да изврши пуч потпомогнут побуњеним народом који још увек живи под тешким наметима.

Трагично-комични сплет околности је условио да су у исто време у Југославији кружиле гласине да намесник кнез Павле Карађорђевић (брат од стрица убијеног Александра I Карађорђевића) има намеру да изврши пуч и тако преузме престо уместо малолетног престолонаследника Петра II, што је цензора „Политике“ натерало да прекине излазак овог стрипа управо у тренутку када у њему долази до покушаја пуча.

Испоставиће се да је цензура Микија Мауса доста озбиљнија ствар него што се чинило на први поглед, па су прилике у земљи убрзо измакле контроли. Наиме, након што је дописник „Њујорк тајмса“ и агенције „Рojтерс“ Хјуберт Харисон о целом случају обавестио своју матичну кућу, и након што је цео свет је сазнао да се из Краљевине Југославије Мики Маус протерује јер не говори „политички коректним језиком“, југословенска влада се одједном нашла у поприлично незавидној ситуацији, будући да је практично одмах постала предмет подсмеха са разних страна, па је у (рекло би се, ипак претераној) реакцији Харисона прогласила за непожељну особу, након чега је он морао да напусти земљу.

На одлуку о протеривању америчког новинара су, по природи ствари, најоштрије реаговале амбасаде Велике Британије и САД, и то званичним протестима који су упућени на адресу југословенске владе, но, и поред свих протеста који су уследили, чак и од удружења страних дописника из Југославије, влада је остала при томе да се Харисон „огрешио о југословенске интересе“ па му је наложено да земљу мора да напусти до краја месеца.

Ипак, и поред свих непријатности, амерички дописник је из Београда отишао у атмосфери која је више личила на испраћај народног хероја него на протеривање непожељне особе. Поред масе окупљених грађана, њега су са Железничке станице испратили представници студената Београдског универзитета, члан Синода СПЦ владика Иринеј Грегоровић и изасланик начелника Министарства одбране. Посебну занимљивост представља чињеница да је тадашњи лидер опозиције Влатко Мачек позвао Харисона да, пре но што напусти земљу, посети и накратко се задржи у Загребу,

„како би му Хрвати изразили своју наклоност“, што је овај глатко одбио, одговоривши да „нема намеру да ствара антивладину демонстрацију“, чиме се, истина, показао као политички одговорнија особа од будућег потпредседника југословенске владе. Додуше, Загрепчани су неколико година касније са великим одушевљењем дочекали неке друге странце, али је вероватно боље да се о томе овде не говори.

На самом крају је цео случај стигао и до самог Волта Дизнија, који је „Политици“ послао лично писмо ироничног садржаја, извињавајући се листу и осталима због тога што се радња стрипа из његове продукције дешава у земљи чије политичке прилике сувише подсећају на ситуацију у Југославији. Након што је Дизнијево писмо, у ком је он ипак пружио подршку „Политици“ да настави са објављивањем стрипова, стигло, читава хистерија око овог „Мики Маус-скандала“ је полако почела да јењава, те су се и прилике стишале, а приче о Микију и осталим јунацима су се брзо вратиле на киоске. Разуме се, стрип „Мики и његов двојник“ ипак није настављен, тако да је у целости и без икаквих преправки објављен тек 40 година касније.

Мики Маус преваспитан

Нема никакве сумње да је Краљевина Југославија цензуром Микија Мауса показала да је у другој половини тридесетих година практично била политички озбиљна отприлике исто толико колико и садржај Дизнијевих стрипова. Међутим, у том погледу се ни нова Југославија није показала као много боља, будући да је послератна „Политика“ успела чак и да превазиђе поступак свог предратног издања. „Политикин забавник“ је, наиме, исти стрип поново објавио 1953. године, али са потпуно измењеном причом, која је очигледно морала да буде у складу са новим, „пролетерским“ вредностима нових власти.

Овог пута је Мики Маус, између осталог, након што је омогућио да се у Медиоки формира република, јер се пред окупљеном масом, и даље представљајући се као краљ, одрекао престола, на крају стрипа јасно поручио краљу Михаилу и његовим министрима да сад могу да „беру кожу на шиљак“ јер ионако „ниједан краљ никада ништа није добро учинио“.

Пише: Марко Радовановић
среда, 13 мај 2015 23:59

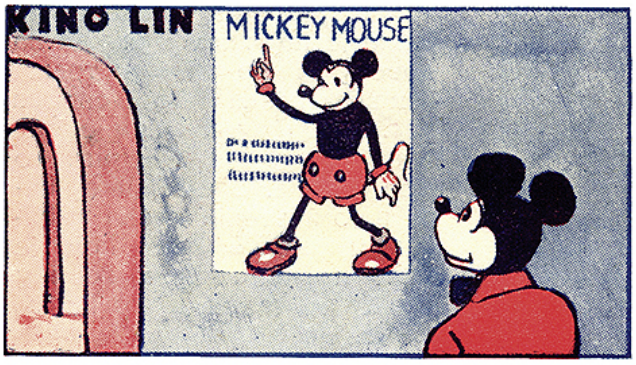

267 Одједанпут Мика стаде,
поглед му на излог паде, —
пред њима је биоскоп.
Мики-Маус се данас даје,
око њега Црнци граје
а Јапанац виче: „Стоп!"

Пише: Марко Радовановић
среда, 13 мај 2015 23:59

[redacted]

Сведок